

M. F. 109/200 1946

M. F. n.

Luop. 24/10-46.

Muinaistieteellinen toimikunta

Historiallinen osasto.

Ristiinan pitäjässä sijaitsevan Brahelinnan linnanraun-
nioiden kesällä 1946 suoritettujen entisöimistöiden työkertomus.

Allekirjoittaneen johdolla Helsingistä lähteneen työryhmän, joka käsitti allekirjoittaneen lisäksi kaksi työmiestä, lähtö tapahtui heinäkuun 7. päivänä 1946 kl. 20.05 Mikkeliin lähteneellä junalla. Mikkelistä matka jatkui linja-autolla Ristiinan pitäjään, jonne työryhmä saapui heinäkuun 8. päivänä 1946 kl. 7.30.

Työryhmän näin saavuttua Mikkelistä noin 2½ peninkulmaa etelään sijaitsevalle Pellosniemelle, jossa linnanrauniot ovat, oli ensimmäisenä tehtävänä asunnon hankkiminen työryhmälle. Samanaikaisesti järjetettiin kuorma-auto hakemaan Hietasen asemalta työvälineet ja -tarvikkeet. Samalla kävi allekirjoittanut myöskin sopimassa kirkkoherra Terhon kanssa siitä, että työryhmä saisi käyttöönsä tarpeelliset laastinsekoitusvälineet, vesiastiat, telineaineet ja muut työtarvikkeet ja -välineet. Heinäkuun 8. päivänä 1946 aloitettiin korjaustyöt. Seuraavana päivänä hankittiin hevonen ajamaan lainaksi saadut tarvikkeet pappilan uutisrakennukselta Pellosniemelle sekä välittömästi sen jälkeen korjaustöissä tarvittavan hiekan ja veden. Allekirjoittanut oli aikaisemman paikalle suorittamansa tarkastus-

matkan yhteydessä sopinut muutamien paikkakuntalaisten kanssa siitä, että korjaustöiden alettua voitaisiin Helsingistä saapuvaa työryhmää täydentää parilla kolmella paikkakuntalaisella työmiehellä. Korjaustöiden nyttemmin alettua kävi kuitenkin selville, ettei kukaan näistä, jotka jo aikaisemmin olivat lupautuneet osallistumaan työhön, halunnut siihen ryhtyä selittämän esteekseen kiireelliset heinätyöt. Näin ollen pyöräili allekirjoittanut näin 10 km:n säteellä teidustelemassa työmiehiä raunioiden korjaustöihin, mutta tuloksetta annetuista puollittaisista lupauksista huolimatta.

Suoritettut korjaustyöt:

Ensimmäiseksi kaivettiin esille osittain jo sortuneet ja sortumaisillaan olevat sisäänkäyntiaukon sivustat ja pielet sekä ulkopuolella olevat muurien nurkat, jotta rakennettavat muurit voitaisiin tehdä niiden alkuperäisille paikoille. Sisäänkäyntiaukon sivustat tehtiin laastia käyttäen. Samalla raivattiin ja kaadettiin muureilta puut ja pensaat sekä pantiin alulle muurien sivustoiden raivaustyö maavalleja muistuttavista kasoista, jotta muurien perustukset saataisiin sen verran näkyviin, että saatettiin todeta niiden alkuperäinen sijainti. Linnan raunioista käy selville, että harmaasta kivistä rakennettu ympärysmuuri on rajoittanut noin 54 x 21 m:n laajuista aluetta. Ennen kuin muureja ryhdyttiin lainkaan korjaamaan puhdistettiin sen jälkeen kuin muurin sijainti oli selvitetty muurin perustus tai osa muurista siihen saakka, josta lähtien saatettiin pitää todennäköisenä sitä, että korjattava muurinosa voitiin rakentaa näin jällelle jääneen muurinosaan päälle. Muurien keskustat täytettiin kivillä ja päällystettiin maalla ja turpeilla. Täten saatiinkin muurien sisä- ja ulko-

sivustoista korjautuiksi ne osat, jotka oheisessa kaaviopiirroksessa ovat merkityt punaisella.

Linnanpihassa ollut kaivo perattiin ja kivettiin uudelleen sille paikalle, missä se oli entisten merkkien mukaan sijainnut. Kaivossa on tuskin koskaan ollut pohjavettä ja mahdollisesti vain pintavettä, joten todennäköisesti sitä on käytetty jonkinlaisena keräilykaivona, johon joutovesi on koottu. Linnan ympärysmuurin keskellä sijainneen noin 20 x 10 m:n laajuisen todennäköisesti kaksikerroksisen ja kivistä ^{tai muusta} tehdyn päärakennuksen perustukseen lisättiin kiviä ja entiset kivet järjestettiin siten, että perustus nyttemmin näyttää todellakin rakennuksen perustukselta.

Itäinen eli nykyistä tietä vastaan olevan muurin ulkosivua korjattiin ainoastaan sen molemmista päistä, sillä vaikkakin tämä muuri nykyisin näyttää olevan aivan suora, niin on se piirustusten mukaan pitänyt muodostaa keskikohdassaan muurinpolvekkeen, jonka johdosta tämä osa muuria jätettiin korjaamatta, jotta myöhemmässä vaiheessa suoritettavien tutkimusten perusteella voitaisiin määritellä, miten muuri tällä kohdalla on todellisuudessa kulkenut. Ne muuri-osat, jotka nyt korjattiin, tehtiin alkuperäisen tai myöhemmissä vaiheissa tehtyjen perusmuurien kivien päälle. Muurin pohjoisessa päässä olevan aukon sivustat eli muurin päät korjattiin, koska tällä kohdalla olivat entiset pielikivet näkyvissä ja päätymuuri kulki suorana sivumuurin ulkopintaan saakka. Tämä muurinaukko on kylläkin saatettu tehdä vasta linnan myöhemmissä vaiheissa suoriuttujen korjausten yhteydessä, sillä aukossa on sen lävitse kulkevat pohjakivet eli muurin perustus. Aukko on myös-

kin saattanut alkaa vasta noin metrin korkeudelta.

Ruutikellarissa, josta on vielä säilynyt noin 80 cm:n pituinen holvinosa, tehtiin korjauksia ^{ulkupuolen} takamuureissa, jotka kaivettiin maavalleista esille ja korotettiin noin 100 - 150 cm:n korkuiseksi. Muurit ja holvin tausta peitettiin kuten muutkin korjatut muurit maalla ja osittain alueelta saaduilla turpeilla. Holvin edessä on ollut 10" x 5" x 2½" suuruisista tiilistä /^{muraatut}/ oven pielet, joissa kummassakin on syvennys luultavasti puista oven kehystä varten. Nämä tillimuuraukset kaivettiin esille alustavaa tutkimusta ja mittausta varten, jonka jälkeen ne tiilien puutteessa peitettiin uudelleen myöhemmin suoritettavaa oviaukon muotoa koskevaa tutkimusta varten. Allekirjoittaneen oman käsitönsä mukaan tuntuu siltä, kuin holvi olisi alkuaan ollut niin pitkä, että se on päätynyt aina muurin sisäseinän sisäpuoliseen kulmaukseen asti. Tämän alle on tiilistä, sikäli kuin ne ovat alkuperäisiä, murattu oviaukko, mikä on luultavasti harmaakiviholvin alla päätynyt joko vain kehyksen suoraan yläosaan tai loivaan edellämainittuun syrjätiilen holviin.

Nykyisen hovin vahvuus on: kiveä noin 30 cm ja sen päällä maata ja turvetta noin 20 cm.

Raunioiden läntisellä sivustalla pohjoisen päätyseinän kulmauksessa n.s. "jääkellarille" tai kaivolle johtava aukko on saatettu tehdä muuriin myös myöhemmässä korjausvaiheessa. Aukkoon päättyvät muurien päät korjattiin, kuten aikaisemmatkin raunioiden korjaajat olivat tehneet.

Korjaustyökertomusta seuraavat oheiset työn eri vaiheista otetut seiventävät valokuvat yhteensä 4 kpl., nimittäin:

Valokuva n:o I on otettu itäpuolisen portin ja ruutikellarin välisestä sisämuurin sivustasta, jossa portinpieli ja muurin pää ovat jo osittain korjatut. Kuvassa N:o II näkyy sama muuri korjattuna.

Valokuva N:o II. Kuvassa N:o I näkyvä muurinosa on korjattu samoin kuin kuvassa N:o III osittain näkyvä muurinosa.

Valokuvasta N:o III näkyy osa itäisen sivustan sisämuuria ennen korjaustyötä, jossa parhaillaan kaivetaan muurin sivu- eli peruskiviä näkyviin, jotta voitaisiin todeta muurin oikea sijaintipaikka korjauksen suorittamista varten.

Valokuvasta N:o IV näkyy sisäänkäyntiaukon kummallakin puolella olevat ulkomuurit maantieltä katsottuna ja korjattuina. Suurin osa näistäkin muurien sivustoista oli ennen korjausta maavalleina.

Oheiseen kaaviopiirrokseseen on merkitty sinisellä valokuvien numerot niiden ottokohdille.

Brahelinnan raunioilla jäi vielä korjaamatta huomattava osa muureista pääasiallisesti ulkomuureissa, kuten mm. osia linnanraunioiden läntisessä eli korkeimmassa muurissa, joka oli sikin korjattava ehdottomasti laastia käyttäen, itäisessä eli tienpuoleisessa sekä pohjoisessa päätymuurissa. Edelleen olisi ruutikellarin holvi kokonaisuudessaan entisöitävä. Ennen varsinaisia korjauksia olisi suoritettava tutkimustyöt itäisen sivu- seinän ulkosivustan sijainnin määrittelyä varten, holvin ulottuvaisuudesta ja oviaukosta ym.

Muurit on alkuaan rakennettu laastia käyttäen, vaikka laastissa on, sikäli kuin nyt se on voitu päätellä vähän kalkkia.

Muurien korjaukset ja holvin entisöiminen tulevat nykyisten hintojen mukaan maksamaan suunnilleen noin 150,000.-

Koska Ristiinan pitäjässä tullaan kesällä vuonna 1949 viettämään pitäjän 300-vuotisjuhlat ja koska Brahelinna aikoi-
naan rakennettiin myös noin 300 vuotta sitten (vuosina 1646 -
69), niin olisi rauniot nyt kunnostettava pitäjän 300-vuotis-
juhlaksi. Jos asiaa ryhdytään tarpeeksi ajoissa huolella val-
mistelemaan, niin varmaa lienee, että Ristiinan pitäjäkin tu-
lee ottamaan osaa raunioiden kunnostamiskustannuksien suoritta-
miseen.

Oheisena seuraa myös pitäjän asemakaavapiirroksat, joista
käy selville, että Brahelinnan raunioiden läntiseltä puolelta
linnanalueen lävitse on suunniteltu rakennettavaksi tie pitäjän
uudelle hautausmaalle. Neuvotellessani asiasta kirkkoherra Ter-
hon kanssa korostin erikoisesti sitä seikkaa, ettei tien te-
koon saisi ryhtyä ilman Muinaistieteellisen toimikunnan suostu-
musta. Samalla ilmoitin kirkkoherralle, ettei ilman tällaista
lupaa saisi raunioilla, kirkossa tai muissa muinaismuistoissa
suorittaa minkäänlaisia muutos- tai korjaustöitä.

Edellämainittu hautausmaalle johtava suunniteltu tie tulisi
kuitenkin kulkemaan siksi etäällä raunioista ja alavassa
maasotssa, ettei se tuskin vähentäisi raunioiden muinaismuisto-
arvoa. Tiemaalta, joka nyt jo on polkuna, on puut kaadettu.

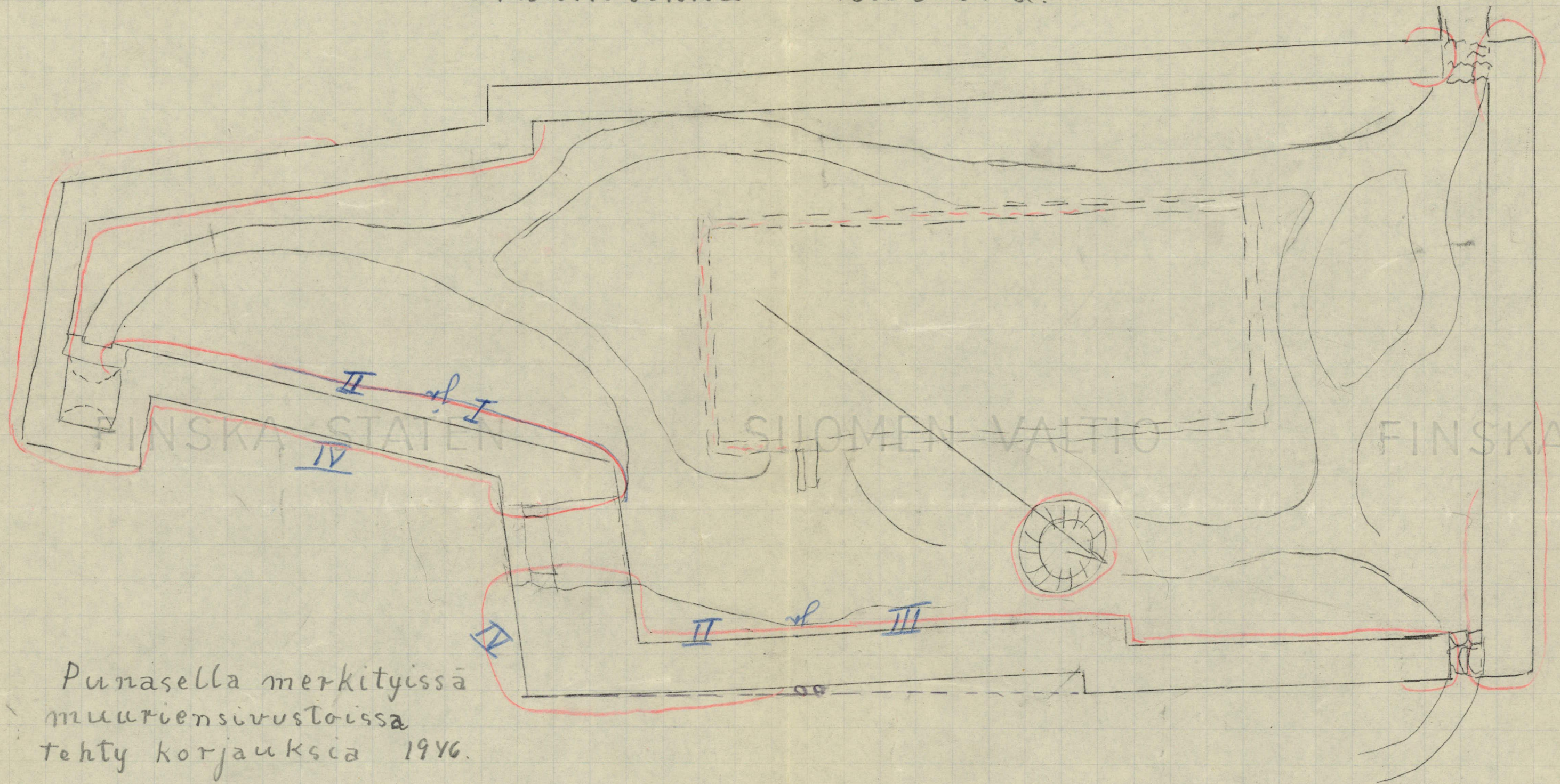
Helsingissä, syyskuun 1. päivänä 1946.

O. E. Kivistö

35
Brahen linna Ristiina.

Punasella merkityissä
muuriensivustoissa
tehty korjauksia 1946.

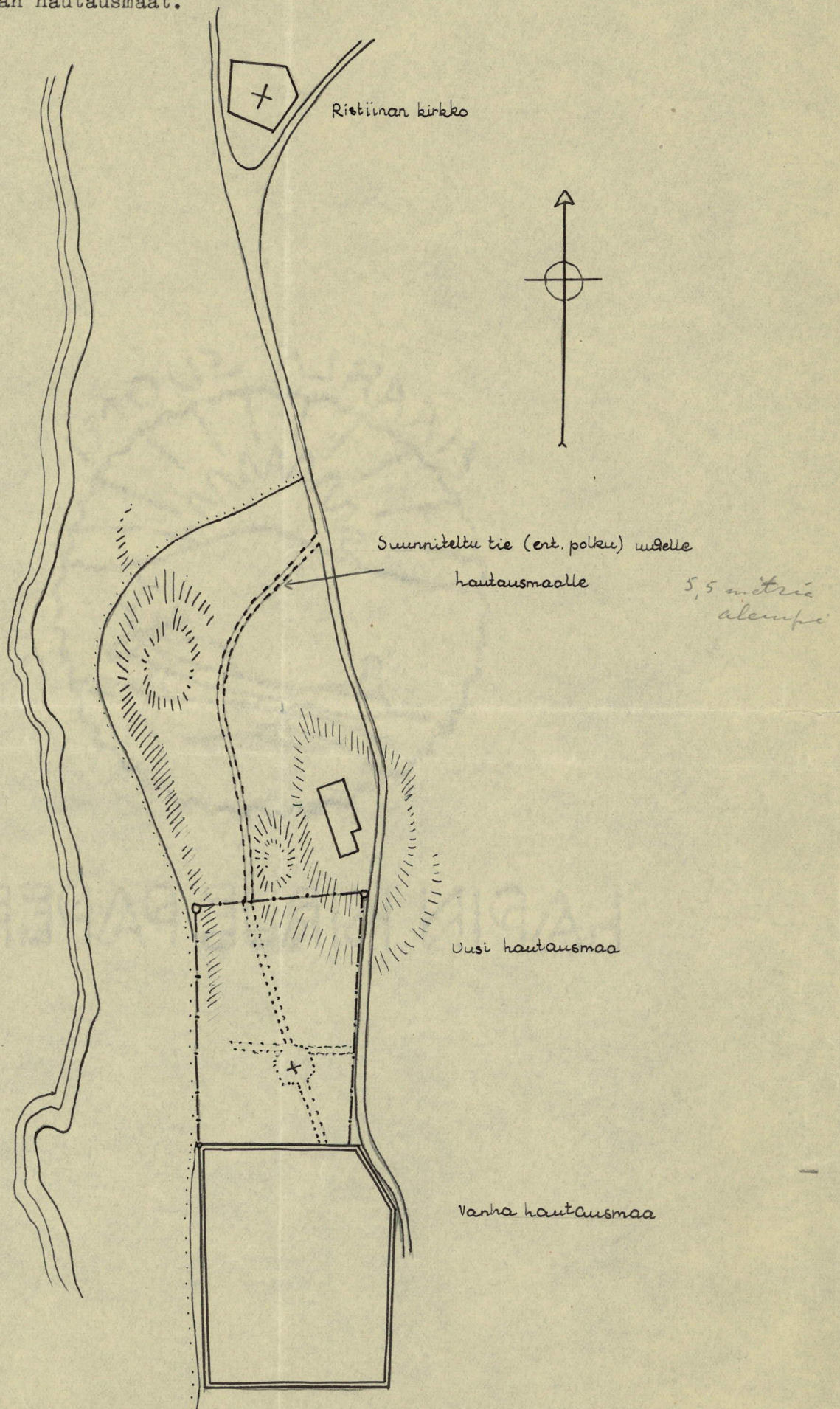
Maantie.

Ristiinan seurakunnan hautausmaat.

YÖVESI

5,5 metriä
alempi

M.K. 1/4000

0 50 100 200 300 m.

Ote arkkitehti Salme Setälän laatimasta
Ristiinan rakennussuunnitelmasta.

M.K. 1/2000.

